Till Finansdepartementet
Dnr Fi2026/01654

Yttrande över remiss av promemorian *EU:s penningtvättspaket*

Återvinningsindustrierna är en branschförening som företräder de privata återvinningsföretagen med en omsättning på 36 miljarder kronor och drygt 10 000 anställda i anläggningar över hela landet. Medlemmarna står för återvinning av både kommunalt och icke-kommunalt avfall.

Sammanfattning

Återvinningsindustrierna ser positivt på att kontanthandlare även fortsättningsvis ska omfattas av regelverket för ansvariga enheter vid större kontanttransaktioner. Samtidigt konstateras det att dagens system har brister i form av låg efterlevnad, otillräcklig tillsyn och begränsad rapportering av misstänkta transaktioner. Mot denna bakgrund föreslår vi ytterligare åtgärder för att motverka penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet inom avfalls- och skrothandelssektorn.

Återvinningsindustrierna anser att argumenten för att tillåta kontanthandel inom avfalls- och skrothandeln är svaga och otillräckligt utredda. Koppar, kablar och andra metallhaltiga komponenter är särskilt riskutsatta för stölder från bl.a. avfallsanläggningar, elnät och järnvägsinfrastruktur. Ett nationellt kontantförbud för särskilt riskutsatta verksamheter bör därför införas i samband med genomförandet av EU:s penningtvättspaket. Förbudet bör särskilt omfatta verksamheter inom avfalls- och skrothandelsområdet, eftersom detta skulle stärka spårbarheten, motverka kriminalitet och underlätta brottsbekämpande myndigheters arbete.

Om ett förbud mot kontanthandel inte införs bör den högsta tillåtna beloppsgränsen för kontanthandel istället sänkas betydligt, helst till 10 000 kronor i linje med bl.a. Riksbankens rekommendationer. En lägre beloppsgräns skulle minska incitamenten för att använda kontanter i kriminella syften och stärka regelverkets preventiva effekt. Alternativt bör lägre gränser kunna riktas mot särskilt riskutsatta branscher, där avfalls- och skrothandelsverksamheter är tydliga exempel.

Eftersom koppar är ett av de mest stöldbegärliga materialen i Sverige föreslår Återvinningsindustrierna även att koppar inkluderas bland de metaller som omfattas av de särskilda reglerna för högriskverksamheter. Detta skulle innebära utökade krav på kundkännedom och riskbedömningar för aktörer som handlar med kontanter vid köp och försäljning av koppar och kopparhaltigt skrot. Vår bedömning är att åtgärden kan bidra till att minska metallstölder och penningtvätt, även om ett kontantförbud eller en lägre beloppsgräns fortsatt är att föredra.

Därutöver välkomnar vi förslaget om riskbaserad tillsyn, där resurser koncentreras till verksamheter och områden med högst risk. Erfarenheter från avfallsområdet visar att riktad och uppsökande tillsyn är betydligt mer effektiv än enbart skrivbordstillsyn. Återvinningsindustrierna ser också positivt på att den nya EU-myndigheten Amla ska utveckla gemensamma riktlinjer för tillsyn och utbildning av personal.

Även förslaget om årliga verksamhetsrapporter välkomnas eftersom det kan öka transparensen och ge bättre förutsättningar för en effektiv tillsyn. Genom tydligare redovisning av tillsynsinsatser, prioriteringar och resultat skapas bättre möjligheter för att identifiera brister, följa upp myndigheternas arbete och utveckla tillsynen över tid. Återvinningsindustrierna anser att motsvarande arbetssätt för tillsyn bör tillämpas även inom andra områden, som t.ex. inom miljö- och avfallslagstiftning.

Detaljerade synpunkter

Kontanthandel och ansvariga enheter

Återvinningsindustrierna anser att det till viss del är positivt att kontanthandlare, alltså fysiska och juridiska personer som yrkesmässigt bedriver handel med varor i form av kontanter, fortsättningsvis kommer att vara ansvariga enheter om de handlar med 55 000 kronor eller mer. Vi anser att det är positivt att verksamheter som bedriver kontanthandel med så stora belopp även ska bedöma riskerna i deras egen verksamhet, vidta kundkännedomsåtgärder och rapportera misstänkta transaktioner till finansunderrättelseenheten.

I promemorian framkommer det dock att regelverket kring ansvariga enheter har varit ineffektivt eftersom det har funnits bristande förståelse för tillämpningen av penningtvättsregelverket samt att det har skett bristande tillsyn och rapportering av misstänkta transaktioner. För att motverka att regelverket fortsatt är ineffektivt föreslår vi därför alternativa vägar för att komma till bukt med penningtvätt och brottslighet inom specifikt avfallsområdet.

Brottslighet kopplat till kontanthandel inom avfalls- och skrothandelsverksamheter
En dominerande drivkraft bakom att hantera avfall på illegalt vis är den låga risken att lagföras. Enligt Polismyndighetens rapport *Penningtvätt genom utförsel av kontanter* (2023) transporteras årligen miljardbelopp i kontanter ut från Sverige som en del i en systematisk hantering av brottsvinster, och kontanter går inte att spåra på samma sätt som en banköverföring, vilket försvårar utredningar. Utan en utredning kan gängbrottslighetens handel med metallskrot, i utbyte mot kontanter från oseriösa skrothandlare, fortsätta och göra Sverige till en fristad för internationell avfallsbrottslighet.

I dag är det främst koppar, kablar och andra kritiska komponenter så som katalysatorer som innehåller ädelmetaller, som stjäls från vår infrastruktur. Stölderna sker t.ex. på avfallsanläggningar, där tjuvar bryter sig in i containrar med metallskrot som ska återvinnas, eller vid kyrkor för att få tag i koppartak, eller vid kraftstationer, transformatorstationer och järnvägssystem. För företagen leder metallstölder till förseningar, ökade kostnader och förlorad produktivitet, vilket hämmar deras verksamhet. På t.ex. kraftstationer eller järnvägsspår så kan det orsaka omfattande strömavbrott, vilket påverkar hushåll, företag, kritisk infrastruktur och transportnät. Ett avbrott i elförsörjningen kan dessutom leda till störningar i vattenförsörjningen, något som i sin tur skulle drabba tusentals hushåll och företag. Även om dessa avbrott inte alltid

innebär direkt fara för liv kan de medföra stora kostnader för reparationer och underhåll, vilket påverkar hela samhället.

Återvinningsindustriernas medlemsföretag har sedan 15 år tillbaka infört ett självpåtaget kontantförbud vilket innebär att inget av våra medlemsföretag hanterar kontanter. Utanför vår branschorganisation finns det dock oseriösa verksamheter, däribland oseriösa skrothandlare, som använder kontanter som betalningsmedel och därmed bidrar till att kriminella aktörer snabbt kan tvätta pengar och omsätta stöldgods utan spårbara transaktioner.

Inför ett kontantförbud för avfalls- och skrothandelsverksamheter
Promemorian listar några skäl till att kontantförbudet och dess beloppsgräns bör ligga kvar på samma nivå som tidigare. Det anges att endast fem procent av befolkningen använder kontanter för betalning i butik och att var tredje företag inte accepterar kontanter som betalningsmetod, vilket därför indikerar att kontanthandel är mycket ovanligt.

Återvinningsindustrierna anser att skälen till att kontanter bör kunna användas som betalningsmedel vid handel med skrot är mycket vaga, och vi kan inte se att frågan har konsekvensutretts i tillräckligt stor utsträckning. Skälen som anges gäller främst privatpersoners möjlighet till kontanthandel. Promemorian kommenterar inte varför verksamheter bör kunna använda kontanter för att köpa och sälja varor till andra verksamheter. Vi kan heller inte hitta argument för varför seriösa verksamheter ska kunna handla med kontanter till ett värde av 100 000 kronor. Särskilt inte när EU:s penningtvättspaket dessutom innehåller möjligheten till att kunna tillfälligt lyfta kontantförbudet vid krissituationer.

Vi ser därför inga direkta anledningar till varför ett kontantförbud inte kan införas som en del av det nationella genomförandet av EU:s penningtvättspaket. Vi anser att ett kontanförbud är en viktig åtgärd för att försvåra kriminella aktörers verksamhet, stärka spårbarheten, och underlätta polisens arbete. Detta är även något som tidigare har rekommenderats av Skrothandelsutredningen (SOU 2014:72), i Naturvårdsverkets remissyttrande över rapporten *Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet* samt av Miljöstraffrättsutredningens (KN2025/01042) konsult Governo AB. Skälen till att förslaget inte lagts fram tidigare av miljöstraffrättsutredningen var framförallt för att det bedömdes som svårt med särreglering och att genomföra förslagen i annan lagstiftning (*reds. anm.* Penningtvättslagen).

Återvinningsindustrierna anser att det genom implementeringen av EU:s penningtvättspaket är ett bra läge för att genomföra förslaget om kontantförbud. För att avgränsa kontantförbudet till verksamheter som vi ser är särskilt riskutsatta för penningtvätt så föreslår vi att kontantförbudet bör gälla för specifikt verksamheter som har hand om avfall och skrothandel. Dessa skulle t.ex. kunna kopplas till SNI-koderna E38 samt ett flertal under G46, så som G46.64, G46.72, G46.73, G46.82, G46.84 och G46.87.

Inför en lägre beloppsgräns för kontanthandel inom avfalls- och skrothandelsverksamheter
Promemorian anger att kontantförbudet, med beloppsgränsen 100 000 kronor, fortsatt är något nytt som medför att man bör vara återhållsam i vart gränsen bör gå. Vi anser inte att detta är ett rimligt skäl. Vi anser att det nya regelverket snarare skapar goda möjligheter för att Sverige ska kunna sätta en rimlig gräns i regelverket redan från början så att det inte behöver ändras genom att sänka beloppsgränsen vid flera tillfällen framöver. Promemorian anser dessutom att det redan finns ett signalvärde i att ha en övre beloppsgräns för kontanta medel och att det i sig verkar avskräckande. Belopp på 100 000 kronor är dock fortsatt mycket pengar, och vi ser istället att det finns ett mycket större signalvärde i att avsevärt sänka beloppsgränsen.

Ytterligare ett skäl, som anges i promemorian, till att behålla beloppsgränsen på 100 000 kronor är att de ansvariga enheterna inte skulle kunna behållas som ansvariga enheter om gränsen sänks. Skälen till varför reglerna om ansvariga enheter dock införs är främst för att kunna hålla bättre koll på de verksamheter som faktiskt handlar med kontanter av höga belopp, och där skrothandlare t.ex. ska ha en skyldighet att agera grindvakter mot penningtvätt när det rör sig om höga belopp. Om beloppsgränsen däremot sänks så minskar incitamenten till att illegala verksamheter ska använda sig av kontanta medel, eftersom beloppen är så låga. Med grund i detta så kan behovet av att överhuvudtaget utse ansvariga enheter minska.

Återvinningsindustrierna, tillsammans med bl.a. Riksbanken, anser att den högsta beloppsgränsen för kontanthandel bör vara max 10 000 kronor. I Riksbankens rekommendation beskriver de att en lägre beloppsgräns skulle det göra det svårare att använda kontanter i kriminella syften samt att det är en rimlig nivå för att personer som vill och behöver använda kontanter ska kunna fortsätta göra det.

Om en generellt lägre beloppsgräns inte anses görbart så föreslår vi att beloppsgränserna bör kunna gälla för verksamheter som anses vara särskilt riskutsatta för penningtvätt. Enligt vår erfarenhet så är avfalls- och skrothandelsverksamheter sådana typer av verksamheter som bör ingå. Övriga verksamheter skulle kunna vara sådana som idag listas som ansvariga enheter, varpå behovet av att behålla ansvariga enheter minskar. Avfalls- och skothandelsverksamheter skulle kunna avgränsas genom t.ex. SNI koderna E38 samt ett flertal under G46, så som G46.64, G46.72, G46.73, G46.82, G46.84 och G46.87.

Personer som handlar med ädla metaller och ädelstenar

Enligt promemorian anges det i penningtvättsförordningen att vissa verksamheter inom varuhandelssektorn anses vara särskilt riskutsatta för penningtvätt och blir därför ansvariga enheter. Bland dessa finns fysiska och juridiska personer som handlar med ädla metaller och ädelstenar.

Enligt EU:s penningtvättsförordning inkluderar ädla metaller och ädelstenar bl.a. guld, silver, platina, diamant, rubin, safir och smaragd. Enligt förordningen är det dock möjligt att införa nationella bestämmelser om att utöka listan över de metaller som bör ingå.

Med grund i att koppar är en metall som är särskilt riskutsatt för stölder, och därigenom riskutsatt för penningtvätt i Sverige, så bör koppar inkluderas i bilaga IV. Detta skulle innebära att alla verksamheter som handlar med kontanter av ett värde över 55 000 kronor för att köpa och sälja skrot innehållandes koppar samt ren koppar i form av t.ex. koppartråd skulle få utökade krav om kundkännedom och att bedöma riskerna för penningtvätt i deras egen verksamhet.

Genom att inkludera koppar i bilaga IV anser Återvinningsindustrierna att det kan bidra till ökade incitament för specifikt skrothandlare att minska sin kontanthandel, och därigenom även minska antalet metallstölder och kriminalitet inom sektorn. Vi tror dock att detta enbart är en del av lösningen, då ett kontanförbud eller en lägre beloppsgräns för kontanthandel fortsatt är att föredra.

Tillsyn

Riskbaserad tillsyn
I enlighet med EU:s penningtvättspaket så ska tillsynsorganen tillämpa en riskbaserad tillsynsmetod, vilket innebär att tillsynen kan koncentrera sina resurser där riskerna är störst. T.ex. ska tillsynens intensitet och frekvens baseras på de ansvariga enheternas riskprofil och på riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i den medlemsstaten.

Återvinningsindustrierna är mycket positiva till användningen av en riskbaserad tillsyn. Inom vårt verksamhetsområde brukar vi ofta belysa att det behövs mer riktad och uppsökande tillsyn mot aktörer som inte är registrerade, mot de aktörer där det finns misstankar om otillåten avfallshantering, och mot de aktörer där det finns ett särskilt uppsåt om otillåten avfallshantering. T.ex. anser vi att tillsynsmyndigheter behöver kunna uppmärksamma plötslig prisdumpning på marknaden, eller agera när aktörer längs värdekedjan reagerar på felaktigheter hos en annan verksamhetsutövare. Även miljöstraffrättsutredningen slog fast att miljöbrott är spaningsbrott, alltså där myndigheter aktivt behöver leta efter förekomsten av brott, snarare än att utöva s.k. skrivbordstillsyn.

Därutöver är vi positiva till att den nya myndigheten Amla ska ta fram riktlinjer för vad en riskbaserad tillsynsmetod innebär, inkl. vad som krävs för att säkerställa effektiv tillsyn, så som utbildning av personal. Arbetet som tillsynshandläggare innebär i de flesta fall att utöva tillsyn över en mängd olika tillsynsobjekt, allt ifrån den lokala korvkiosken, till en hästgård, eller en avfallsanläggning. Det krävs därför en god förmåga att tolka olika regelverk och vägledningar från myndigheter samtidigt som vi erfar att specifikt avfalls- och kemikalielagstiftning är svårbedömt, då dessa är komplexa med en mängd olika regelverk att förhålla sig till.

Inom vårt verksamhetsområde är det främst Naturvårdsverket som ansvarar för tillsynsvägledning, men i dagsläget leder det till mycket tolkningsarbete och egna avvägningar när tillsynsmyndigheterna ska göra sin bedömning av regelverken. För att förbättra tillsynen brukar vi därför trycka på att behövs fler check-listor, tydligare bedömningskriterier samt tydligare definitioner, likt det som Amla nu ska ta fram. Vi anser även att det behövs fler möjligheter till specialistutbildningar för tillsynshandläggare inom specifika områden (som t.ex. kemikalier, avfall, och avfallsbrottslighet), snabbspår inom utbildningar eller för personer som är verksamma inom industrin och som vill utbilda sig till miljöinspektörer samt kompetensutveckling för domare och åklagare för specifika områden (som t.ex. miljöstraffrätt och avfallsbrottslighet).

Återvinningsindustrierna välkomnar därmed dessa förslag då vi anser att det leder till en mer effektiv och harmoniserad tillsyn inom EU. Vi önskar att det här synsättet på tillsyn appliceras på fler verksamhetsområden än enbart för att motverka penningtvätt, för att exempelvis även motverka miljöbrott och avfallsbrottslighet i samhället.

Krav på tillsynsorgan att ta fram en årlig verksamhetsrapport
I EU:s penningtvättspaket så anges det att tillsynsorgan numera ska ta fram en detaljerad årlig verksamhetsrapport som ska innehålla en översikt över den tillsynsverksamhet som bedrivs, uppgifter om de kategorier av ansvariga enheter som står under tillsyn och antalet ansvariga enheter per kategori samt en beskrivning av tillsynsorganens befogenheter, tilldelade uppdrag och deltagande i samordningsmekanismer.

Återvinningsindustrierna är mycket positiva till det här förslaget eftersom vi anser att det kan bidra till ökad transparens och därigenom ökade möjligheter till förbättrad tillsyn. Vi tror att en

förutsättning för ett mer effektivt tillsynsarbete är att tillsynsorganen är tydliga och transparenta med vad för typ av tillsyn som bedrivs, så att det också blir tydligt för både regeringen och tillsynsobjekten kring vad som behöver förändras eller förbättras. Vi önskar därför att det här arbetssättet appliceras på fler verksamhetsområden framöver.

Stockholm den 27 oktober 2026

Linnea Steen
Miljöpolicychef, Återvinningsindustrierna